אן אינטערעסאנט בוך וועגן אויסגעלאסנסטן מענשן אין דער געשיכטע

פון אלבערט בערמאן

די געשיכטע קומט פאר אין דער צייט פון דער פראנצויזישער רעוואלוציע. טיין בלוט גיסט זיך אויף די נאסן. די גיליאטינע ארבעט אן אויפהער. און יעדער זעץ פון איר האק פארטויבט די רעדעם וועגן פרייהייט, גלייכהייט און ברידערלאכקייט.

פאר'ן רעוואלוציאנערן טריבונאל שטייט דער געוועזענער פרעזידענט פון דער קעניגלאכער פאלאטע באררדיע מאנפרעי מיט זיין פרוי. די ריכטער זיינען שוין מיד פון די טויט אורטיילן. דער פרעזידענט לייענט אין צווייי מינוט אי־בער דעם באשולדיגונגס אקט. עס ווערט ארויסגעטראגן א טויט אורטייל פאר ביי־דע און מען הייסט די פאראורטיילטע, ארויספירן.

פלוצלונג האט זיך אויף איינעם פון די בענק פאר'ן פובליקום אויפגעהויבן עפעס א רייזיקער פארשוין פון א יאר פופציק מיט א פאר מאדנע יונגע און ברענענדיקע אויגן און ער האט געבעטן א וואָרט. אויף די פיס'ער פון די טרי־בונאל מיטגלידער באוייזט זיך א קרומע גרימאסע, און דער פארזיצנדער פרעגט דעם חוצפה'דיקן מענטשן:

— ווער זייט איר און וואס פארלאנגט איר?

— איך בין מארקיז דע סאד, א גע־וועזענער אייראָפּס פון די פאראורטיילטע, איך וויל נעמען א וואָרט צו זייער פאר־טיידיגונג — האט געענטפערט דער זעלבער פארשוין.

— מארקיז דע סאד! — די מיט־גלידער פון טריבונאל האבן עפעס שטיל צווישן זיך גערעדט.

צווישן פובליקום מערקט זיך אויף אן אויפרעגונג, ווער האט דען נישט געהערט פון דעם כמעט לעגענדארן פריערדיקן מארקיז און איצטיקן ברידער דע סאד. ווער האט דען נישט געהערט וועגן זיי־נע הולטאיסמוטעס, וועגן וועלכע מען רעדט שוין גאנצע צוואנציק יאר אין אלע סאלאנען. אין די קאפעען און קאנ־צעלאריעס? זיינע ראמאנען מיט די העל־דען, וועלכע ווערן געמאכטערט און גע־מארדעט אויס ליבע. און דער ראמאנ־קון דעם בורואר ווערט ביי אים שטענ־דיק אויסגעמישט מיט'ן ריח פון בלוט — ראס אלץ האט אים שוין געשאפן א גוואלדיקע פאפולאריטעט. מען לייענט זיי אין געהיימניס. די פראנצויזישע קא־מאנען רופן אים דער אומטאראלישער ראמאניסט. אבער אין געהיים אפשמאקע־

לייגט אוועק דעם אונטער־שייד אין אייער פאקעט.

נוטע דראי קלייניגע אויף סוטס דרעסעס פון

$1.00

טעל. 37 266

PERTH DYE WORKS LTD.

פון דער יונגע מיידלאך, און די מענער פון די יונגע פרויען, וואס האבן זיך באטייליקט אינ'ם טייוול'ס "תפילות" האבן געערט וועלן. מען האט אים מער ווי איין מאל געשלעפט צום געריכט. און איינינקי נאכן נאענטע מקורבים פון הויף האבן אים זאגאר פארקלאגט פאר לור־וויג דעם זעכצנטן. רעטיף דע לא ברעטאן איז מרמז אין איין שטעל פון זיין בוך, אז אפילו די קעניגן מאריא אנטו־אנעט אליין האט זיך זייער שטארק פאר־אינטערעסירט מיט דע סאד'ס "תפילות" אין זי האט באקומען די מעגלאכקייט זיי בייצואוואיזנען. אין די געריכטס ארכיוון פון דער פארד־רעוואלוציע־עפאכע, קאן מען געפינען נישט וויינינק באשולדיגונגס אקטן קעגן דעם "גרויסן לעסטערער", א טייל פראצעסן פון מארקיז דע סאד האבן אויפגערודערט גאנץ אייראָפּע. איי־נער פון די דאזיקע פראצעסן איז געווען וועגן דעם ענין דאזא קעלנער, וועלכע איז דורך אים געשעגדעט געווארן געווארן. דער דאזיקער באשולדיגונגס אקט שטעלט פעסט, אז דע סאד האט דאס יונגע מיי־דעל פארגאנדט צו זיך אויף איינער פון זיינע "טייוולס תפילות" און דארט האט מען זי פארפייניקט מיט ריטער אויס־ביישטן און פארשטופט איר דאס מויל, אז זי זאל נים קאנען שרייען. רעטיף דע לא ברעטאן דערציילט די דאזיקע געשיכטע אביסל. מארקיז דע סאד, צור זאמען מיט עטלאכע גוטע ברידער, צווי־שען וועלכער עס האט זיך אויף געפונען א כירורג, האבן איינמאל אין א פינסטע־ער נאכט דאס דערמאנטע מיידל אראפ־עבראכט אין אנטאמאטישן איינסטיטוט, זי ארויפגעלייגט אויפן אפעראציאנס טיש און געוואלט מאכן אביבר איר א וויוויסעקציע. די שרעק האט איר גע־נעבן אביבר מענשלאכע כחות: זי ענדיק, וואס מען וויל מיט איר מאכן, האט זי זי דאוויסנעריסן וועגן זייערע הענט און זי האט זיי אלעמען צערראפעט מיט אי־דע נעגל, דערנאך איז זי מיט אלע כחות צוגעלאפן צו דער טיר און זי האט אנגע־הויבן צייען ביים גלאס, אזוי ארום איז זי געראטעוועט געווארן.

אין יענער צייט איז מארקיז דע סאד געווען א פארהייראטער מענש. זיין פרוי איז געווען די טאכטער פונם פרע־זידענט פון דער קעניגלאכער פאלאטע וועלכן מיר האבן שוין אויבן דערמאנט. זיין פרוי איז געווען א יונגע און צארטע. זי האט געהייסן רענע. אין אירע אויגן איז ער געווען אן אויסערגעוויינלאכער מענש, כמעט א גאט. צו וועלכן זי האט תפילה געטאן. ער האט אבער אויף איר נים געליינט קיין שום אויפמערקזאמקייט די פשוט'ע נארמאלע ליבע איז אים נישט געווען צום הארצן. זי האט זיך דערפון געפילט אומגליקלאך און ז' האט שוין אפילו געווארן אריינגיין אין א קלויסטער. אירע עלטערן האבן נאכן גוט געוואוסט וועגן דער אויפפירונג פון זיי־ער איידים און זיי האבן דער טאכטער נארנישט געוואלט דערציילן. ערשט מיט דעם שטורמדיקן פראצעס פון ראזא קע־לער, האבן זיי דערפון שוין מער נישט געקאנט מאכן קיין סוד פאר זייער

וועגן זיי זיך אליין. פון פארבאטענער אויס נאבע.

יעדער אנדערער, וואס וואלט געהאט די העזה ארייננצומישן זיך אין די ענ־ינים פון דעם רעוואלוציאנערן טריבו־נאל, וואלט דערפאר באצאלט מיט'ן קאפ און דערצו נאך דע סאד, א געווענע־נער אריסטאקראט, א מארקיז, — א שו־נא פון דער דעמאקראטיע. ער איז אבער פארזיכערט פון דער גיליאטינע. ביי דעם אלטן רעזשים איז ער לאנגע יארן גע־זעסן אין דער באסטיליע, ער איז דערר בער אזוי ארום א קרבן פון די אלטע "וואכפירן", און די נייע וואכפירן טשע־פען אים דערביבער נים.

— דערט נאר שנעלער! מיר האבן נישט קיין צייט — האט א זאג גע־טאן דער פארזיצער.

מארקיז דע סאד איז הייס ארויסגע־טראטן פאר זיין געווענענעם שווער און שוויגער, אבער פון דער גיליאטינע האט דאס זיי נים נעראטעוועט. דער פראקור דער דאזיקער באשולדיגונגס אקט שטעלט פעסט, אז דע סאד האט דאס יונגע מיי־דעל פארגאנדט צו זיך אויף איינער פון זיינע "טייוולס תפילות" און דארט האט מען זי פארפייניקט מיט ריטער אויס־ביישטן און פארשטופט איר דאס מויל, אז זי זאל נים קאנען שרייען. רעטיף דע לא ברעטאן דערציילט די דאזיקע געשיכטע אביסל. מארקיז דע סאד, צור זאמען מיט עטלאכע גוטע ברידער, צווי־שען וועלכער עס האט זיך אויף געפונען א כירורג, האבן איינמאל אין א פינסטע־ער נאכט דאס דערמאנטע מיידל אראפ־עבראכט אין אנטאמאטישן איינסטיטוט, זי ארויפגעלייגט אויפן אפעראציאנס טיש און געוואלט מאכן אביבר איר א וויוויסעקציע. די שרעק האט איר גע־נעבן אביבר מענשלאכע כחות: זי ענדיק, וואס מען וויל מיט איר מאכן, האט זי זי דאוויסנעריסן וועגן זייערע הענט און זי האט זיי אלעמען צערראפעט מיט אי־דע נעגל, דערנאך איז זי מיט אלע כחות צוגעלאפן צו דער טיר און זי האט אנגע־הויבן צייען ביים גלאס, אזוי ארום איז זי געראטעוועט געווארן.

אין יענער צייט איז מארקיז דע סאד געווען א פארהייראטער מענש. זיין פרוי איז געווען די טאכטער פונם פרע־זידענט פון דער קעניגלאכער פאלאטע וועלכן מיר האבן שוין אויבן דערמאנט. זיין פרוי איז געווען א יונגע און צארטע. זי האט געהייסן רענע. אין אירע אויגן איז ער געווען אן אויסערגעוויינלאכער מענש, כמעט א גאט. צו וועלכן זי האט תפילה געטאן. ער האט אבער אויף איר נים געליינט קיין שום אויפמערקזאמקייט די פשוט'ע נארמאלע ליבע איז אים נישט געווען צום הארצן. זי האט זיך דערפון געפילט אומגליקלאך און ז' האט שוין אפילו געווען אריינגיין אין א קלויסטער. אירע עלטערן האבן נאכן גוט געוואוסט וועגן דער אויפפירונג פון זיי־ער איידים און זיי האבן דער טאכטער נארנישט געוואלט דערציילן. ערשט מיט דעם שטורמדיקן פראצעס פון ראזא קע־לער, האבן זיי דערפון שוין מער נישט געקאנט מאכן קיין סוד פאר זייער

אידנברידזשער נייעס

פון מ. אוסישקין

דאנערשטאג אוונט, דעצעמבער דעם פערטן, רופט מען מיך צום טעלעפאן.

— האלא, ווער רעדט? — מלאך. אויב מען וויל איך זאל קומען אין אידנ־ברידזש, נעווים, וואס פאר א פראגע. אלזא, מארגן אין אוונט בין איך אין רעדזשיינג, זייער גוט.

פון דער סטאנציע האבן מיר אים גע־בראכט צו מר. גיטלין אין הויז וואו ער האט געטראפן א גענרייטן טיש. און נאכדעם וועז דאס הארץ ווערט אביסל אונטערגעלענט רעדט זיך אביסל גרינ־גער. און ער, מלאך, האט אלץ געמאכט דעם פארשלאג אז מיר זאלן אים עמאכט פלאטירן וויפיל נאר מיר קאנען.

— נו, אז ווי לאנג פארברייגנט איר ביי אונז? ביז מאנטאג. און ס'איז גע־בליבן אז שבת אין אוונט זאל ער פאר אונז פארלייענען זיינע אייגענע שאפונגען אין א פריוואטער הויז, וואו ס'זאלן זיך קאנען צוזאמענקומען פריינט, נאר אז קליינע קינדער, ווייל קליינע קינדער אינ־טערעסירט עס נים, און זיי מוזן ווערן אומרואיק, און ביידע, דער פארלעזער און די מוטער פונם קינד פילן זיך אומ־באקוועם.

ווען די פריינט זיינען זיך צוזאמענ־געקומען, האט ער א פרעג געטאן. — וואס זאל איך לייענען, האבן כמעט אלע אויסגערופן: "די הייליקע מויד פון ליודמיר". פון וואנען ווייסט איר פון איר, פון "דאס אידישע וואָרט". מיר האבן אלע געלייענט וועגן אט דער מויד אין "דאס אידישע וואָרט".

נאך דעם ערשטן אקט האט ער זיך דערבייט צופרידנשטעלנד. דערזעענדיק ווי אלע זיינען אזוי אנגעשטרענגט נים צו פארליין א וואָרט. אין ער שוין אליין געווארן זייער ערנסט ביז צום העכסטן עקסטאז, און דאס פובליקום האט עס אליין איבערגעלעבט. דורכגעפילט נים מער ווי א פאר הינע געבארענע, אדער זיינען אהער געקומען זייער יונג, האבן זאן זיי אלץ פארשטאנען, אבער נים דורכגעפילט. אבער דאס גאנצע פובליקום איז געווען העכסט צופרידן.

זונטאג בייטאל האט ער געזאלט פאר־ברייגנען מיט די קינדער. אבער צום פארדרוס פון . . . מן הסתם אומשטענדן, האבן זיך אלע נים צוזאמענגעקליבן אין צייט, אז די קינדער פארווייזלונג איז אויסגעבליבן, כאטש אזא פאל האט נים געטארט פאסירן. נים אלע טאג קאנ־נען מיר קריגן מלאכים וואס קאנען קינ־דער באצויבערן אזוי ווי ל. מלאך, ווע־מען קינדערלאך ליבן מיט זייער גאנ־צער קינדערשער ערנסט.

אין אוונט האט אין דעם זעלבן זאל געזאלט פארקומען עפעס אן אונטערגע־מונג פון די יאנג דזשיידעאנס, אבער אזוי ווי ל. מלאך איז שוין דא האבן זיי זייער פראגראם פארקירצט, און האבן אים איינגעלאדן אלס זייער גאסט.

זיין לעקציע איז געווען וועגן אידיש. ער האט אפגעלייקנט די באהויפטונג פון חיים ליבערמאן און חיים גרינבערג אז אידיש נייט אונטער. אדרבא, ער האט אז איצט א מעכטיקע קראפט אין דער גאנצער וועלט. מען רעדט אידיש אויף איבערצייגונג אז אידיש אלס א שפראך אלע קאנטינענטן, אין אלע לענדער. און ווען ער איז געקומען צו דעם פונקט אז ווען ער איז געווען אין סענטראל אמערי־קע אין באהיא, אין א שטאט ווי צוויי טייכן פון צוויי באזונדערע קאלירן קר־מען זיך צוזאמען און קושן זיך, און מישן זיך נים אויס, אט אין יענער שטאט וואו מען האט מיט פיר הונדערט יאר צוריק פארבדענט דריי לעבעדיקע נפשות פאר נים וועלן זיך שמד'ן אז נים אנגעמען דעם קאטוליזשן גלויבן, אט אויף יענעם ארט וואו ס'איז נאך ער היום ניכד דער פלאץ, און לזכרון האט מען עס ארומגעגאמט מיט א פארקן, און ער, א קינד פון פאלק מיט פיר הונדערט יאר שפעטער, ווען ער האט באטראכט אט דעם פלאץ, האט ער דער־הערט זייערע קרעכצן, דורכגעפילט זיי־ערע נסיסה ווייסאגן, און אין זיך פאר־נאנגען אין א טרוים דורכשפאנענדיק די גאנצע פיר הונדערט יאר. האבן אים אויפגעוועקט זיסע קינדער מעלאדיען,

ערגעץ זיינען זיי געקומען פון א זייטי־קער בעסל, און ווען ער האט זיך אויס־געכאפט, האט ער דערהערט אז דאס זיינען קול'כעלאך פון אונזערע משה'לאך און שלמה'לאך וואס זיינען זיסע לי־דער אין אידיש, און דאס האט אים גע־היילט די ווייטאגן וואס ער האט דורכ־געוויינטאגט אט אויף דעם באטראכטענעם פלאץ.

— סטייטש, זאג איך, — דאס איז דאך שוין די פערטע נאכט וואס מען שלאפט נים. מען וועט דאך פאלן אין די האָ־לאכליעס, אגב האט איר נאר קיין רח־מנות אויף א מענש. ניין, מען וויל פון קיין זאך נים וויסן. אט מארגן, און דער מלאך פליט אוועק, און ווער ווייס ווי־פיל יארן ס'וועט ווידער נעמען ביז ער, אדער אן אנדערער וועט ווידער קומען.

און מלאך האט באוויזן וואס ער קאן. ער האט דערציילט מעשיות און ער האט געלייענט פאר אונז זיינע זאכן. מאנא־לאגן און אין אקטער זיינעם, און דער עולם האט זיך אויך צעווארימט און מען האט אלע צוואמען אויסגעפילט די נאכט, און ווען נים דער פייף פון דער טריין, וואלטן מיר נים געוואוסט אז עס איז זיך שוין צייט צו געזעגענען.

עס מוז דא דערמאנט ווערן אז אויך די באלעבאסטע פון הויז האט פיל ביי־נעשטייערט צו דער פארווילונג. אויפן ס'וואוינט א איד און וואו מען האט אונז דערווארטעט דארט צו געכטיקן ביז אינדערפרי, 5.30 ווען ס'נייט אפ די טריין, האבן מיר דארטן שוין געפונען א פולע הויז מיט מענשן. — מען וויל פארבריינגען מיט מאלאכ'ן נאך א נאכט.

— סטייטש, זאג איך, — דאס איז דאך שוין די פערטע נאכט וואס מען שלאפט נים. מען וועט דאך פאלן אין די האָ־לאכליעס, אגב האט איר נאר קיין רח־מנות אויף א מענש. ניין, מען וויל פון קיין זאך נים וויסן. אט מארגן, און דער מלאך פליט אוועק, און ווער ווייס ווי־פיל יארן ס'וועט ווידער נעמען ביז ער, אדער אן אנדערער וועט ווידער קומען.

און מלאך האט באוויזן וואס ער קאן. ער האט דערציילט מעשיות און ער האט געלייענט פאר אונז זיינע זאכן. מאנא־לאגן און אין אקטער זיינעם, און דער עולם האט זיך אויך צעווארימט און ער האט אלע צוואמען אויסגעפילט די נאכט, און ווען נים דער פייף פון דער טריין, וואלטן מיר נים געוואוסט אז עס איז זיך שוין צייט צו געזעגענען.

עס קומט אויך א דאנק צו די וואס פארשטיינען אידישע פינקטלאכקייט, און זיינען געקומען כאוואסטע אויף דעם הל־אך אונזט זונטאג מיט כל־טוב, אזוי ווי עס איז טאקע אויסגעקומען. היפש שפעטלאך. איז דער געגרייטער לאנגער טיש פון אויבן ביז אונטן. מיר ווינשן זיי אלע צו צענין געקומען. והא־ראיה, מען האט זיך נים געלאזט בעזן מן מען האט גע־ביטן פיל פלעצער עטלאכע מאל. ווער פון טיש, און ווער צום טיש. כן ירבו.

פייגע קאהען ע"ה

מיר טרייסטן דעם מאן און אירע שוועסטער אין זייער גרוי־סען פארלוסט.

המקום ינחם אתכם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים.

ליידיס סאסייטי פון בית יתומים

דוד מאלטשיקאוו ע"ה

מיר דריקן אויס אונזער טיפ־סטען מיטגעפיל צו דער פרוי און קינדער און צו דער גאנצער משפחה אין זייער גרויסן פאר־לוסט. מיר ווינשן זיי נעערייטס צו ווערן און מער פון קיין צער נים וויסן.

גוידלס אקזילערי פון

מאונט כרמל קליניק

דוד מאלטשיקאוו ע"ה

צו מרס. מאלטשיקאוו, אירע קינדער און דער גאנצער משפחה דריקן מיר אויס אונזער טיפסטן מיטגעפיל אין זייער שווערן פארלוסט. מיר ווינשן זיי נע־טרייסט צו ווערן און מער פון קיין צער נים וויסן.

מר. און מרס. מ. קים

דוד מאלטשיקאוו ע"ה

צו מרס. מאלטשיקאוו, אירע קינדער און דער גאנצער משפחה דריקן מיר אויס אונזער טיפסטן מיטגעפיל אין זייער שווערן פארלוסט. מיר ווינשן זיי נע־טרייסט צו ווערן און מער פון קיין צער נים וויסן.

מר. און מרס. יוסף טשאראטש

דוד מאלטשיקאוו ע"ה

צו מרס. מאלטשיקאוו און פאמיליע דריקן מיר אויס אונ־זער מיטגעפיל אין זייער גרויסן פארלוסט. מיר ווינשן אייך נע־טרייסט צו ווערן און מער פון קיין צער נים וויסן.

סערע פולאן

מר. און מרס. פולאן

מר. און מרס. פישמאן

אשר זעליק סורעס ע"ה

צו אונזערע גוטע פריינט, פרעד און נח סורעס, און אלע מיטגלי־דער פון זייער פאמיליע, דריקן מיר אויס אונזער טיפסטן מיטגעפיל אויף דעם פארלוסט פון זייער בכבוד'יקן פאטער.

המקום ינחם אתכם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים.

מר. און מרס. ה. י. ווילדער

מייבל הארבאר, דערפאלגרייכע לערערן

מען מעלדעט, אז דער רעסייטל וואס איז געגעבן געווארן מאנטאג אוונט אין י. ו. ק. א. פון די קלענערע פיופילס פון מייבל הארבאר, מיט ארויסהעלפנדיקע אר־טיסטן איז געווען זייער דערפאלגרייך.

צווישן די אויסגעצייכנטע זיינען גע־ווען: ווינפריד ספרינגעט, זילבער מעדא־ליסטן פון וועלש מיוזיקאל פעסטיוואל; מיס רוט בארטל אין א פיאנא סאלא; דער 9 יאריקער דזשאזעף בליק אין א סצענע פון שעקספיר.

מיס הארבאר פארדינט א קאמפלימענט פאר דעם אופן ווי אזוי זי לערנט אירע פיופילס.

מר. טשארלס יאעל, דער פארזיצער, א מאן מיט טעאטראלער דערפארונג, האט זייער געלויבט די אויפפירונג, אין וועלכער עס האבן זיך באטייליקט ארום צוואנציק קינדער אין רעציטאציעס, טענץ, פיאנא סאלאס, דועטן און מאנאלאגן.

איין 24 שעה

נעמאכט

דאָס אידישע וואָרט

מיר האבן אן אויסוואל פון הונדערטער קאטס פון די לעצטע צייכענונגען צו באצירן די פאסטערס

מיר טוען די גאנצע ארבעט

שיקט אונז בלויז אריין די פרייזן פון די ארטיקלען וועלכע איר ווילט ארויס־שטעלן אויפן סייל — און מיר טוען שוין פאר איך דאס איבעריקע

שרייבט אין וועלכער שפראך איר ווילט צו

THE ISRAELITE PRESS LIMITED

165 Selkirk Ave. Phones: 52 213 - 55 409

כנסת ישראל שול

א גרויסארטיקער קאנצערט

ווערט געגעבן פון די מעמבערס פון שול

זונטאג דעם 21טן דעצעמבער, 8 אזייגער אוונט

עס איז צונויפגעשטעלט געווארן א שיינער פראגראם מיט די בעסטע קרעפטן. עס וועט זיין געזאנג און מוזיק. עס וועט אויך נעראפלט ווערן א ראדשערס סילווער סעט און א סטענדינג לאמפ. דער פריין פון טיקעטס וועלן זיין 35 סענט, מיט וועלכע מען וועט קאנען געווינען די ראפלס. באזארגט זיך באצייט־טענס מיט טיקעטס, ווייל עס איז נאך געבליבן א קליינע צאל צו פארקויפן. פארגעסט נים קומען אין צייט און ברייננגס מיט אייערע פריינט און באקאנטע מיט אכטונג, די קאמיטע